

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи

_____ О. І. Гура

«__» _____ 20__ р.

**ЕКОНОМІКА ПЕРЕРОБНИХ ГАЛУЗЕЙ АГРОПРОМИСЛОВОГО
КОМПЛЕКСУ**

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
підготовки магістрів
спеціальності: 8.18010017 – «Економіка довкілля і природних ресурсів»

Кафедра міжнародної економіки та економічної теорії

2015 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

кафедра міжнародної економіки та економічної теорії
економічного факультету Запорізького національного університету

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ

Корінний С. О., к.е.н., викладач

**ОБГОВОРЕНО ТА РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАТВЕРДЖЕННЯ
КАФЕДРОЮ**

міжнародної економіки та економічної теорії 27.08.2015 року, протокол №1

ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ

д.е.н., професор

Д. І. Бабміндра

ВСТУП

Програма з курсу **«Економіка переробних галузей агропромислового комплексу»** відповідає навчальному плану та програмі підготовки студентів магістрів за спеціальністю 8.18010017 – «Економіка довкілля і природних ресурсів».

Курс **«Економіка переробних галузей агропромислового комплексу»** є необхідною складовою опанування економічної науки за сучасних умов поширення загальносвітової харчової кризи; недостатньої забезпеченості країн земельними ресурсами; постійного подорожчання харчових продуктів у довгостроковій перспективі; неминучого вичерпання родючості ґрунтів; посилення негативного техногенного впливу на довкілля.

Об'єктом вивчення дисципліни **«Економіка переробних галузей агропромислового комплексу»** є система економічних, соціальних і організаційних відносин з приводу використання земельних ресурсів, видобутку, збагачення, перетворення й ефективного використання рослинницької та тваринницької сировини переробними галузями агропромислового комплексу світу, України, регіонів та окремих підприємств.

Міждисциплінарні зв'язки: курс **«Економіка переробних галузей агропромислового комплексу»** присвячений розширенню та поглибленню теоретичних та практичних знань щодо розміщення, будови, управління, оптимізації та розвитку переробних галузей агропромислового комплексу, а також опануванню їх в розрізі максимізації економічної ефективності з урахуванням екологічного, енергетичного та соціального ефектів. Викладанню курсу передують вивчення базових економічних дисциплін, а саме: «Економічна теорія», «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Регіональна економіка», «Міжнародна економіка» тощо.

Набуті студентами знання та навички з дисципліни **«Економіка переробних галузей агропромислового комплексу»** будуть необхідні їм при виконанні дослідницьких робіт та аналітичних досліджень під час виробничих, переддипломних практик, при написанні випускних магістерських робіт, а також у подальшій професійній діяльності.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Економіка переробних галузей агропромислового комплексу» є формування у майбутніх фахівців розуміння сутності функціонування підприємств переробних галузей агропромислового комплексу, визначення їх ролі в життєдіяльності та розвитку економіки на світовому, державному, регіональному рівнях, а також на рівні підприємства; знання моделі функціонування переробних галузей в агропромисловому комплексі; бачення механізму виводу з кризи підприємств переробних галузей агропромислового комплексу з позицій інноваційного розвитку та ефективного менеджменту.

Курс має теоретичне та практичне значення. В курсі розглядаються концептуальні питання пов'язані з підвищенням ефективності діяльності та

посилення конкурентоспроможності агропромислового комплексу України та підприємств його переробних галузей, на основі запровадження засад бережливого виробництва, екотехнологій, енергоефективності тощо.

Завдання навчальної дисципліни:

Відповідно до визначеної мети, завдання даного курсу полягає в сприянні підвищенню спеціально економічного рівня фахової підготовки, розвитку та удосконаленню навичок науково-аналітичного та інноваційного опрацювання проблем набуття ефективності з позицій державних, регіональних інтересів, а також інтересів промислових підприємств, через механізми управлінського впливу в процесі прийняття раціональних господарських рішень в ході реалізації економічно-господарської діяльності підприємств переробних галузей агропромислового комплексу.

Завдання курсу:

- засвоїти цілі, задачі, принципи та методи посилення економічної, екологічної та енергетичної безпеки переробних галузей агропромислового комплексу;
- виявити сутність специфічних проблем, пов'язаних з оптимізацією та раціоналізацією підприємств переробних галузей агропромислового комплексу;
- вміти аналізувати стан підприємств переробних галузей агропромислового комплексу, регіону, підприємства та прогнозувати їхній подальший розвиток і пропонувати шляхи їх оптимізації.

Вимоги до знань та вмінь:

За підсумками вивчення курсу студент повинен **знати:**

- предмет і завдання дисципліни;
- місце і роль переробних галузей агропромислового комплексу в економіці світу, країни, регіону;
- поняття, склад, структуру агропромислового комплексу світу, країни, регіону;
- сутність, способи виробництва агропромислової сировини та напрямки її подальшої переробки відповідними галузями агропромислового комплексу.

Студент повинен **уміти:**

- аналізувати взаємозв'язок економічної, екологічної та харчової безпеки на рівнях світу, держави, регіонів;
- оперувати складовими ефективною політики розвитку переробних галузей агропромислового комплексу;
- обирати ефективні важелі впливу управлінського регулювання у відповідності з різними напрямками продовольчої безпеки та політики на рівні держави, регіону, підприємства;
- самостійно виконувати економічні розрахунки з утворення собівартості та ціни продукції переробних галузей агропромислового комплексу та будувати логічні схеми з їх оптимізації;
- моделювати та укладати проекти з енергозбереження, енергозаощадження та нарощування енергоефективності на підприємствах переробних галузей агропромислового комплексу.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Основи економіки переробних галузей АПК.

Тема 1. Агропромисловий комплекс та вектор його розвитку.

Поняття, склад, структура агропромислового комплексу. Відмінності та спільні риси окремих галузей агропромислового комплексу. Аграрна реформа. Система економічних відносин в АПК. Напрямки розвитку галузей агропромислового комплексу. Економічні зв'язки АПК з іншими галузями народного господарства.

Тема 2. Виробничі ресурси та ресурсний потенціал АПК.

Поняття та види виробничих ресурсів в АПК. Економічна сутність виробничих ресурсів переробних галузей АПК. Ресурсний потенціал. Виробничий потенціал. Земельні ресурси. Трудові ресурси. Матеріально-технічні ресурси.

Тема 3. Особливості функціонування переробних галузей АПК.

Економічна сутність переробки сільськогосподарської сировини. Харчова промисловість. Виробництво харчових продуктів. Виробництво напоїв. Виробництво тютюнових виробів. Виробництво алкогольних напоїв. Галузі з первинної переробки сировини для легкої промисловості.

Тема 4. Основні та оборотні засоби підприємств переробних галузей АПК.

Економічна сутність та оцінка основних та оборотних засобів в АПК. Зношення та відтворення основних та виробничих засобів. Ефективність використання основних та оборотних засобів в АПК. Напрямки підвищення ефективності використання таких засобів.

Тема 5. Витрати виробництва та собівартість продукції переробних галузей АПК.

Поняття та види витрат в АПК. Економічне значення витрат в переробних галузях АПК. Класифікація витрат на виробництво продукції переробними галузями АПК. Калькуляція собівартості окремих видів продукції. Напрямки мінімізації собівартості продукції.

Тема 6. Ціноутворення на підприємствах переробних галузей АПК.

Економічна сутність та функції цін в АПК. Особливості механізму ціноутворення в переробних галузях АПК. Система цін на продукцію АПК. Цінова політика.

Тема 7. Економічна ефективність переробних галузей АПК.

Сутність ефективності виробництва. Показники та методика розрахунку ефективності виробництва. Поняття та види економічного зростання.

Змістовий модуль II. Модернізація та розвиток переробних галузей АПК.

Тема 1. Відтворення та економічне зростання в переробних галузях АПК.

Сутність, види та напрямки відтворення в АПК. Відтворення та розподіл валової продукції. Інтенсивні фактори економічного зростання в АПК.

Тема 2. Державне регулювання переробних галузей АПК.

Поняття державного регулювання економічного механізму АПК. Цілі державного регулювання діяльності АПК. Функції держави з регулювання розвитку АПК. Суб'єкти та об'єкти державного регулювання АПК. Законодавча та нормативна база державного регулювання земельних відносин.

Тема 3. Науково-технічний прогрес та інновації в АПК.

Поняття та основні напрямки науково-технічного прогресу. Сутність, класифікація та необхідність інновацій у вітчизняному АПК. Напрямки інноваційного розвитку переробних галузей АПК.

Тема 4. Інвестування в переробні галузі АПК.

Поняття та джерела фінансових інвестицій до АПК. Економічна ефективність інвестицій. Оцінка ефективності інвестиційних альтернатив. Напрямки максимізації ефективності інвестиційних вкладів.

Тема 5. Розміщення та територіальна організація галузей в АПК.

Основні фактори розміщення галузей в АПК. Особливості Розміщення підприємств сільського господарства. Розміщення галузей переробної промисловості. Необхідність та способи перерозміщення окремих підприємств переробних галузей АПК.

Тема 6. Охорона навколишнього середовища та посилення еколого-економічної ефективності діяльності АПК.

Мінімізація шкідливого впливу на навколишнє середовище сировинних галузей АПК. Мінімізація шкідливого впливу на навколишнє середовище та оптимізація енергоспоживання переробних галузей АПК. Взаємозв'язок елементів АПК та їх вплив на довкілля.

Тема 7. Екопродукція та екотехнології.

Поняття та сутність екопродукції. Сутність та види екотехнологій. Особливості виробництва екопродукції. Розроблення та запровадження екотехнологій. Доцільність та економічна ефективність виробництва екопродукції.

3. Рекомендована література

Основна:

1. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2013. – 779 с.

2. Дем'яненко С.І., Хорунжий М.Й., Боброва О.Г., Коваль П.В. Економіка і організація агропромислових формувань: Навч. посіб. / С. І. Дем'яненко, М. Й. Хорунжий, О. Г. Боброва, П. В. Коваль; за заг. ред. С. І. Дем'яненка. — К.: КНЕУ, 2006, —304 с.

3. Добряк, Д. С. Еколого-економічні засади реформування землекористування в ринкових умовах [Текст] / Д. С. Добряк, Д. І. Бабміндра. - К. : Урожай, 2006. - 336 с.

4. Дем'яненко С. І., Єранкін О. О., Коцупатрий М. М. та ін. Агрохолдинги в Україні та їх вплив на розвиток сільських територій / [С. І. Дем'яненко, О. О.Єранкін, М. М. Коцупатрий та ін.]; за заг. ред. С. І. Дем'яненка. — К.: КНЕУ, 2013. —350 с.

5. Меєрс В., Дем'яненко С., Джонсон Т., Зоря С. Зміна фокуса аграрної політики та розвитку села в Україні: висновки та перспективи для руху вперед: зб. наук. праць. – К.: КНЕУ, 2005. – 172 с.

6. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві: Підручник – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2004. – 495 с.

7. Третяк, А. М. Земельні ресурси України та їх використання [Текст] / А. М. Третяк, Д. І. Бабміндра. – К. : ТОВ «ЦЗРУ», 2003. – 143 с.

8. Ranjeet Singh, Sukhdev Mangraj Entrepreneurship Development Through Agro Industrial Enterprises. –Saarbrücken, Germany : Lap Lambert Academic Publishing GmbH KG, 2012. – 612 p.

9. Jeffrey H. Dorfman Economics and Management of the Food Industry. – London : Routledge, 2014. – 214 p.

10. Ioannis S. Arvanitoyannis Waste Management for the Food Industries. – Amsterdam : Elsevier, 2014. – 214 p.

Додаткова:

1. Борщук Є.М., Загорський В.С. Екологічні основи економіки: Навч. посібник. – Львів: «Інтелект-Захід», 2005. – 312 с.

2. Мельник Л.Г. Екологічна економіка. – Підручник /-2-е вид. випр. і доп. – Суми.: Університетська книга, 2003. – 348с.

3. Нестеров П. М. Экономика природопользования: Учеб. пособие для эконом, спец. вузов. – М.: Высшая школа, 2004. – 256с.

4. Оптимізація природокористування. В 5-ти томах. Том 1. Природні ресурси: еколого-економічна оцінка: Навчальний посібник / С.І. Дорогунцов, А.М. Муховиков, М.А. Хвесик. – К.: Кондор, 2004. – 219с.

5. Руснак П. П. Економіка природокористування: Навч. посібника К.: Вища школа, 2002. – 318 с.

6. Черевко Г. В., Яцків М. І. Економіка природокористування. — Львів: Світ, 2005. – 208 с.

7. Yasmine Motarjemi, Huub Lelieveld Food Safety Management. Amsterdam : Elsevier, 2013. – 1192 p.

8. Edward L. Felton Jr., Thadford A Felton Food Industry Management and Economic Development. New York : The Intermundia Press, 2012. – 322 p.

9. H. Panda The Complete Book on Managing Food Processing Industry Waste. — New Delhi : Asia Pacific Business Press Inc., 2013. — 400 p.

10. Joyce I. Boye, Samuel Benrejeb Godefroy Allergen Management in the Food Industry. Indianapolis : John Wiley & Sons, Inc., 2010. – 624 p.

Електронні ресурси:

1. Офіційний сайт журналу The Economist [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economist.com>

2. Офіційний сайт журналу The Financial Times [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ft.com>

3. Офіційний сайт журналу The Wall Street Journal [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.marketwatch.com>

4. Офіційний сайт Асоціації з вивчення закусточних харчових продуктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sfa.org/>

5. Офіційний сайт Адміністрації харчових продуктів та ліків США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fda.gov/>

6. Офіційний сайт Міжнародної асоціації дослідження агропромислових відходів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iamawaste.org/>

7. Офіційний сайт Міжнародної асоціації з дослідження суспільства та природних ресурсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iasnr.org/>

8. Офіційний сайт міжнародної суспільної організації «Римський Клуб» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.clubofrome.org/>

9. Офіційний сайт Світової енергетичної ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldenergy.org/data/resources/>

10. Офіційний сайт Фонду поновлюваних природних ресурсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rnrf.org/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання – контрольні роботи, тести, залікові питання та задачі.